

1996 folyamán jelent meg Kálnási Árpád Szatmári helynévtípusok és történeti rétegződésük című könyve. A kötet bemutatása Debrecenben és Nyírbátorban történt meg 1996 őszén. Az *Esemény* rovat az ezeken a bemutatókon elhangzott előadásokat tartalmazza.

A területi helynévkutatásról

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy az utóbbi időben nemcsak Magyarországon általában, s nemcsak a Dunántúlon (Zala, Vas vagy Baranya megyében), hanem az ország keleti felében is meglehetősen nagy lendülettel indult meg a nevek kutatása. Erről számos önálló kiadvány tanúskodik, amelyek nem megyénként, hanem járásonként és vaskos terjedelemben mutatják be például a baktalórántházi, a nyírbátori, a mátészalkai, a fehérgyarmati, a csengeri stb. járás, vagy éppen egy-egy település földrajzi névanyagát.

Számunkra különösen fontos, hogy helyi kutatók jóvoltából talán Szatmárban haladt előre a munka legjobban, mivel neves kutatók származtak el onnan, akik az egyetem elvégzése után kitartó szorgalommal és nagyszerű hozzáértéssel karolták fel a vidék, a régió névanyagának összegyűjtését és szakszerű feldolgozását.

Ha a gyűjtések mellé pedig olyan munka is társul, mint például KÁLNÁSI ÁRPÁD könyve, amely a szatmári helynévtípusok elkülönítésén túl a nevek történeti rétegződésének vizsgálatát is felvállalja, akkor kétszeresen kell örülnünk. Ezt a munkát végezte el, és tette közzé a millicentenárium évében „Szatmári helynévtípusok és történeti rétegződésük” címmel (Debrecen, 1996).

Azt hiszem, hogy BÁRCZI GÉZÁNAK, az egykori híres debreceni (majd budapesti) nyelvész-névtanos professzornak 1963-ban írt sorait nemcsak elvben helyeselte a kelet-magyarországi tudományos társadalom, hanem megragadta a pusztulót, mentette, illetőleg menti ma is a veszendőt, és feltárja a jelent, ahogy azt ő óhajtotta.

A szatmári részek, a történeti Magyarországnak ez az érdekes és sajátos vidéke gazdag, változatos névanyagot őrzött meg. A szerző tehát jó névanyagra támaszkodva tesz sikeres kísérletet a mai (szinkrón) tipológiai és a helynévtörténeti rétegek szembeállítására. A mai állapot kialakulása – ahogy a szerző is megjegyzi –, hosszú társadalmi-történelmi folyamat eredménye, s az egyes nevek, névtípusok igen régen, mások később, azaz más-más történelmi korban kerültek a nevek közé. „Ezek elkülönítését, korszakok szerinti bemutatását és a szinkrón rendszerben elfoglalt helyüknek ... a meghatározását” (l. i. m. 7) tekintette feladatának KÁLNÁSI ÁRPÁD.

Úgy gondolom, hogy a millicentenáriumi éve a legalkalmasabb keret arra, hogy a névtudomány, a nyelvtudomány, az itt és most is előadást vállaló kollégáink: DR. SEBESTYÉN ÁRPÁD egyetemi tanár, DR. TAKÁCS PÉTER, DR. MEZŐ ANDRÁS és DR. DANKÓ IMRE egyetemi tanszékvezetők velünk együtt róják le hálájukat őseink iránt, azok iránt, akik nemcsak hazát találtak számunkra, hanem mindent elkövettek, hogy képességeikhez és lehetőségeikhez mértén felvirágoztassák, megőrizték és átadják azt a dolgos, küzdeni képes fiatalabb nemzedéknek. A mai nemzedék felelősségét átérezzük, s úgy gondoljuk, a leghasznosabb tett a munka, a kutatás lehet.

NYÍRKOS ISTVÁN

Kálnási Árpád: Szatmári helynévtípusok és történeti rétegződésük

Megnevezni a tárgyakat, helyeket, eszméket, az élőlények cselekedeteit, a változásokat, kezdettől fogva lényege az emberi minőségnek. Ezért a nyelv, a szókincs vizsgálata, régtől foglalkoztatja nemcsak a nyelvészeket, hanem a történészeket is. Ma már evidencia, hogy a finnugor nyelvrokonság, az őshazakutatás elképzelhetetlen a nyelvészek közreműködése nélkül. A nyelvészet új terrénuma, a helynévkutatás pedig a társadalom- és gazdaságtörténeti kutatás alapvető forrás-bázisává emelte nyelvkincsünk ezen lokalizálható rétegét. Nagy eszméi, politikai váltások, átrendeződések épp úgy visszaköszönnék a nevek világában, mint az emberi tevékenység gazdasági szférája. Középkori és újkori bányászatunk, a belterjes istállózás általánossá válásáig az állattenyésztésünk jellemzői, a szántó-vető foglalkozás és a kertművelés, a szőlőtermesztés, a kapás- és ipari növények térhódítása, a gyümölcsstermesztés változásai nemcsak